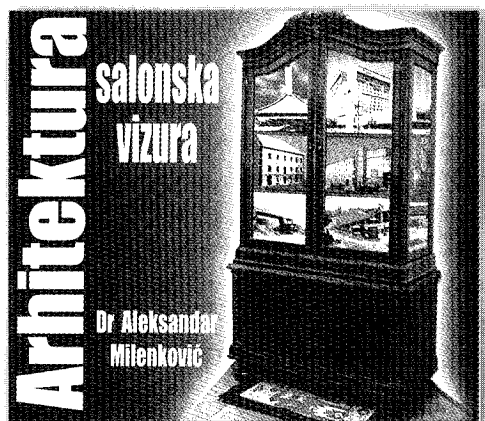

Александар Миленковић

АРХИТЕКТУРА: САЛОНСКА ВИЗУРА

Издавач: Савез архитеката Србије и аутор

РЕКЛИ СУ... НАПИСАЛИ СУ О КЊИЗИ

Проф. мр Петар Арсић, д.и.а. :

Постоји паралелизам личности др Александра Миленковића и овог његовог дела. Пратим га тридесетак година и тврдим да имамо једног изузетно целовитог ствараоца, не само на пољу архитектонске критике и теорије, већ човека који је и у стваралаштву врло успешан и надамо се да ће то још дуго трајати. Прошао је кроз све фазе архитектуре као стваралачког чина и кроз све аспекте његовог објашњавања и приближавања, како профе сионалцима, тако и широј јавности.

Целовитост др Миленковића је у томе што је радио као пројектант на сложеним објектима. Пратио је процес осмишљавања и стварања, што је било и део његовог тестирања у пракси. Познаје комплетан ланац обликовања простора и његове интеракције с корисницима, све што је позитивно али је уочавао и слабости које проистичу из стваралачког чина. Круна његовог рада и тежиште делатности је писана реч о архитектури, а то су изузетно значајни, темељни и свеобухватни теоретски радови.

Пише о проблемима, текућој продукцији и последицама онога што зовемо грађена средина и архитектура у целини. Целовита личност није могла друкчије него да производи целовита дела. Ово је шеста књига др Миленковића, а обимност опуса га квалификује као **писца о архитектури**. Он је једини од наших теоретичара и стваралаца у архитектури који има докторат из области критеријума вредновања и критичког промишљања архитектуре, а то није само формална чињеница.

Он проучава материју којом се мало људи у свету успешно бави, а то подразумева да је успео да савлада ову материју, да проучи све што је било доступно на многим језицима, да се критички одреди према томе и да у то унесе нешто ново. То је свакако основа, као што је укупно његово професионално уобличавање основа за критичке теоретске радове из области архитектуре који су објављени у огромном, скоро немерљивом броју чланака и есеја о архитектури у свим нашим гласилима и у свим нашим бившим републикама, као и у његовим књигама, од којих је ова шеста изузетно значајна. Тешко је говорити која је значајнија, али континуитет

стварања, свакако, води ка прочишћавању мисли и формирању личног односа према простору, објектима и ствараоцима.

Књиге о архитектури, посебно оне квалитетне, доста су ретке и нису ни у свету свакодневна појава. У нашој средини, као последица културолошког нивоа и процеса који су се овде дешавали, права реткост јесу добре књиге о архитектури. Утолико је значај књиге др Миленковића већи. Оно што је битно јесу њене равни и слојеви. Као прво, систематска и прегледна збирка података о салонима од 1974. до 2001. године, увршћује ову књигу у историографску грађу коју ће обрађивати будући теоретичари и мислиоци архитектуре и то је једна од њених највећих вредности.

Истичем још две битне карактеристике ове књиге. Прва јесте континуитет који је на изузетно стваралачки, мислилачки начин обележен. Имамо све систематски сређено, не само на нивоу информација или техничких података, већ и својевремених критичких текстова из пера аутора, освежених његовим данашњим рефлексијама. То даје изузетно добар и квалитетан преглед мисли о архитектури и градитељском опусу у нашој средини. Друга карактеристика јесте визионарство. То је, заправо, интуитивно ауторово предосећање многих назнака будућих процеса који ће се дешавати у нас, њихових паралелизама с неким светским токовима, а посебно неких појава у културолошком смислу које су обележиле десетак минулих година, а и наше време. Мислим на оне деформације у области тзв. дивље градње, узурпирања земљишта, проблематични неокултурализам наших инвеститора који утичу на обликовање простора, силујући архитектуру и читаву нашу струку. Ове је појаве и ствари архитекта Миленковић предосетио и скренуо на њих пажњу још у време док су биле у зачетку.

Треба да истакнемо да је то визионарство, свакако, утицало на изванредан начин и на праксу која се дешавала и која ће се дешавати у нас. Надам се да ће људи који се баве писаном речи о архитектури имати снаге и жеље да о томе проговоре, пре него професионалци у другим областима, рецимо у грађењу и организовању простора.

Посебан значај дела је у сфери прикупљања расположивог материјала и систематизовања грађе. То је огроман допринос самој институцији Салона и подизању њеног угледа. Долазе нове генерације и структуре људи у Салону и око њега. Спремају се и одређене трансформације и више ће се радити на систематизовању грађе и издавању других публикација, осим каталога Салона. Ја и ту видим значај овог дела, јер је институција

Салона овим добила сопствену хронику и алманах. За мене је појава сваке нове књиге у нашој средини празник, а посебно оваквог једног дела које ће сигурно утицати на друге ствараоце и писце.

(Делови са промоције)

Арх. мр Игор Марић:

Писати о архитектури прилично је тешко, али је и задовољство. То се види из књиге Александра Миленковића. Овде има толико унесеног задовољства, које провејава са сваке странице. С друге стране, архитектура је као агрегат који садржи низ елемената. Знамо из чега се она све састоји, а ти беоцузи су карактеристични и за личност др Миленковића. То може већ да се препозна у насловима поглавља. Када се погледа обузме нас осећање радости, јер знамо да је најтеже дати нечему име или назив. Када се роди дете родитељи дуго размишљају какво ће му име дати, али када погледамо ове наслове, на пример, *Свици у бетону, Ка узлазној линији, Пракса проверава идеје, Салон без граница, Раздружење интереса, Пет година самоће* итд., уочавамо да се цели периоди боје добро погођеним речима и духовитим парафразама.

Већ самим читањем наслова или првих страница, књига заинтересује људе. А после налазимо све оно главно. Овде не можемо да употребимо реч хроника, тј. хроничар, јер се она често употребљава само с једним значењем. Сматрам да је др Миленковић, између осталог, и један од вредних хроничара наше архитектуре који је бележио многе ствари, па је забележио и овај наш Салон. То је само један домен, један део агрегата у тој маси елемената.

Писање о архитектури је тешко, не као физички напор, већ у смислу разумевања ствари. То је, у принципу, први рекао наш бард архитектуре, Никола Добровић: *Када су ме уклонили из Завода и гурнули ме на факултет, није ми ништа друго преостајало него да пишем.* Тада се посветио писању и написао пет књига. Борисављевић је, такође, градио и писао и ми имамо доста архитектурата који су истовремено градили и писали.

Данас видимо да се већина архитеката у свету, који држе до себе, бави писањем. У нас, то није баш честа пракса. Овакве личности које су у стању да воде "паралелне животе" богомдане су! Значи, то су они који пишу и раде. И не само то, већ и популаришу своје дело. Архитекту Миленковића кадгод позовете на неко саветовање, полемичку трибину, округли сто, када треба да се

погура нека акција и да се нешто уради-он је ту.

Сам чин овог публицистичког подухвата је изванредан. Двадесет седам година трајања Салона, односно двадесет три изложбе због неких пауза, отишле би низ воду да није ове књиге. Мислим да је то једна од највреднијих ствари. Не бих књигу још много хвалио, али указујем да садржи ноту духовитости која је, уствари, одраз људи од знања. Кажу да у духовитости лежи и мало суза. Ја то не бих рекао за овај случај. Можда се само осећа жал за неким прошлим временима. Мислим да та духовитост краси људе који су дошли до једног нивоа знања и поимања ствари, који се мало поигравају са собом, својом судбином и стварима око себе. То можемо да видимо, у крајњем случају, и у духовитој презентацији онога што је овде. У самом наслову књиге "*Салонска визура*", као и у графичком дизајну корица са салонском витрином испуњеном архитектонским објектима.

На једном од округлих столова у Новом Саду, када је била тема *Пролазно и непролазно у архитектури*, потакла ме је књига есеја, тј. прича Итала Калвина "*Изгубљени градови*". Једна од тих фантазмагоричних прича говорила је о томе да су градови претворени у рушевине и голо камење, а једино што је остало од њих су записане речи! У овој књизи имамо управо то-записане речи!

(Делови са промоције)

Мр Дијана Милашиновић-Марић, историчар уметности:

Бавим се писањем о архитектури и знам колико је то тежак и озбиљан посао и колико је тешко доћи до афирмације, уколико писац поставља себи захтев да буде објективан, поготово када посматра савремену архитектуру. А др Миленковић, осим што се цео свој радни век бавио пројектовањем објеката, реконструкцијама и ентеријерима, веома је и добар писац, аналитичар, критичар савремених догађања у модерној архитектури.

Пишући о савременој архитектури аутор мора да буде врло опрезан, да задржи одређену дистанцу и умереност, а мора да би био што објективнији да направи отклон у односу на дело које посматра. Управо је Миленковићу, доктору архитектонских наука, који се бавио у својој пракси валоризацијом и истраживањем архитектуре, овакав научни рад вокација. Осим ове књиге, за коју мислим да је круна његове досадашње публицистичке активности, Миленковић је написао низ других значајних и квалитетних радова, као

што су: *Критичке филозофеме архитектуре* (1987.), *Архитектура хоризонти вредновања* (1988.), *Architectura: politica ultra* (1996.). Затим је 2000. године објавио књигу *Урбани сентименти Анахроника Лепе Вароши* и збирку путописних есеја *Архитектуристи*, у којима је изложио своја запажања о архитектури у свету.

Дакле, Миленковић показује свестрано интересовање за архитектуру које није само фокусирано на објекте. Ширим феноменолошким приступом он посматра архитектуру као резултат политичких збивања, друштвених и општекултурних догађања. Сама књига *Архитектура: салонска визура*, посебно је значајан допринос.

У књизи је сажето двадесет три салона и то на врло прегледан и квалитетан начин. Осим података о сваком салону, ту се налазе и њихови критички прикази које је аутор својевремено писао, допуњени коментарима, у складу са променама које су се догодиле. Период од четврт века није мали, то је градитељска пракса једног народа тј. ове наше средине. Иако на изложбама нису увек представљени сви најзначајнији објекти, Салон дефинитивно представља оно што се догађало у области архитектуре на београдској, српској и југословенској сцени.

Књига је изузетно квалитетна, не само због обиља података, већ и зато што је богато илустрирана. Захваљујући томе имамо информацију како посредством речи, тако и преко фотографија. Репродуковани су и уводници каталога свих салона, што је додатна информација о атмосфери одређеног времена и доба. То је за тумачење архитектуре и градитељске праксе веома значајно. На крају је дат и индекс имена аутора и сарадника што олакшава коришћење књиге.

Шта рећи за начин писања др Миленковића? Његов стил је изузетно занимљив. У питању је научни радник који има одређени отклон тј. објективистички приступ. Карактеристичан је и његов начин излагања, с често веома духовитим поређењима, чиме стално држи читаочеву пажњу. На крају, истраживање модерне архитектуре двадесетог века наша је обавеза. Ми ову архитектуру која чини осамдесет посто нашег окружења, данас слабо познајемо и то, управо, због тога што је недовољно истражујемо. Дакле, да бисмо разумели простор у коме живимо, овакве књиге су заиста неопходне. Врло су значајне не само за стручне кругове, већ и за ширу јавност.

(Делови са промоције и из приказа у листу
Глас јавности)